

Zadovoljni stopamo v novo leto

Običaj, da ob koncu leta pregledujemo uspehe in neuspehe za nazaj in deloma načrte za naprej, je že star in ga tudi mi ne bomo opustili. Nekoliko laže je gledati na delo, ki je bilo v preteklem letu zaključeno, če je to bilo uspešno, saj nam tako delo daje zadovoljstvo in vzpodbudo, da delamo tudi naprej s še večjim zadovoljstvom.

V preteklem letu je bilo polno dogodkov, včasih slabih, večkrat tudi dobrih, ki so pretresali naše tovarniško življenje in vsekakor pripomogli, da smo leto uspešno zaključili. Proizvodni plan, ki nam je bil postavljen v višini 550 milijonov, smo dosegli s preko 600 milijoni dinarjev ali 110%. Tudi plan dobička je uspešno dosežen. Kolektiv je pošteno in dobro izpolnil obveze, ki jih je imel napram sebi in napram naši skupnosti.

Če za novo leto delimo 50% dobička na plače, ga ne delimo tjavdan, temveč delimo našim prid-

nim delavcem in delavkam le majhen odstotek kot plačilo za napor, ki so ga vložili pri delu.

Morda se naši prvi delavci še spominjajo, ko smo leta 1954 začeli izdajati naš list in smo v njem pisali, kako se borimo za mesečni plan, ki je bil takrat postavljen na 8 milijonov dinarjev. Pisali smo tudi o uspehu v letu 1953, ko smo s tovarno začeli in naredili v januarju za 1.530.000 dinarjev blaga. Če pogledamo, da smo leta 1955 naredili mesečno povprečno za 50.000.000 din, se lahko vsaj malce pohvalimo, da smo imeli precej lep uspeh, saj smo v dobrih dveh letih kar za štirikrat zvišali našo proizvodnjo. Proizvodnjo pa nismo zvišali tako, da bo v prihodnjem letu ostala na 600 milijonih, temveč tako, da se bo v prihodnjem letu dvignila na 700 milijonov, če nič ne ukrenemo, kajti v zadnjih treh mesecih leta 1956 smo napravili na mesec povprečno že za 60 milijonov dinarjev!

Izgradnja skladišča za rezan les

Zvišanje proizvodnje na tako višino, da smo postali ugleden kolektiv, ki resno prispeva skupnosti v tako veliki meri, pa je bilo v prvi vrsti odvisno od povečanja našega izvoza galanterijskih izdelkov. Od 600 milijonov za proizvedeno blago smo izvozili za 400 milijonov galanterije in tako postali tudi v jugoslovanskem merilu podjetje, ki uspešno pomaga dotoku tako potrebnih deviz v našo državo.

Ta uspeh v izvozu ni prišel nenadoma ali po naključju. Nasprotno, uspeh smo dosegli po silno velikih težavah in po zelo požrtvovalnem delu našega tehničnega kadra. Predpogoj za uspeh je bila kvaliteta. In to taka kvaliteta, da bodo z njo zadovoljni v inozemstvu. Kvaliteta, kakršno imajo nemški in japonski galanterijski izdelki! V začetku leta smo večkrat obupavali, ker smo dobivali reklamacijo za reklamacijo. Če je bil leseni del dober, je bil pa kovinski zanič, in to od pošiljke do pošiljke. Mnogo večerov je bilo, ko smo v pisarni s tehničnim direktorjem, obratovodjo in drugimi šefi obravnavali vprašanje, kako dvigniti kvaliteto izdelkov; lahko rečemo, da smo aprila meseca že naredili križ čez naš glavni artikel W 55 in se menili, kako bi zmanjšali tovarno, da se bo lahko obdržala. Ne samo vodilno osebo, temveč ves kolektiv je bil od srca vesel, ko smo prejeli brzojavko iz Amerike, ki nam je po skoraj enoletnem trudu sporočila, da je naš glavni kupec s kvaliteto vendarle enkrat izredno zadovoljen in da nam je dal naročilo za celo leto naprej!

Ta uspeh je povzročil, da je podjetje imelo v tretjem tromesečju kar 52 milijonov dinarjev dobička — v prvem polletju ga je imelo samo 29 milijonov dinarjev — dobiček v zadnjem tromesečju pa je prav tako znašal preko 52 milijonov dinarjev.

S kvaliteto smo si pridobili tudi večja tržišča in večje povpraševanje. V novo leto ne gremo z bojznijo, da ne bi imeli dela dovolj, temveč s skrbjo, kako bomo vsem naročilom zadostili. Ena sama pogodba, sklenjena v Ameriki, nam nudi jamstvo za delo v celem prihodnjem letu! In takih pogodb imamo več v Ameriki, v Angliji in v Nemčiji. Naši strokovnjaki danes proučujejo možnosti, kako zvišati proizvodnjo artikla W 55 od sedanjih 14.000 na 20.000 komadov dnevno. Ob koncu januarja mora ta številka postati realna. Finančni efekt za ta artikel je 50.000.000 din za mesečno sklenjene pogodbe.

Nočemo se hvaliti, lahko pa rečemo, da smo z dosedanjim delom zadovoljni, saj smo prebrodili sila resno krizo. Pridobili smo si pa delovne izkušnje, ki so kapital za bodoče leto.

Navajam še nekaj načrtov, ki jih ima podjetje za leto 1957. Eden teh načrtov je povečanje proizvodnje na 700 milijonov dinarjev, ki jih bomo dosegli s povečanjem proizvodnje v galanteriji. Drugi načrt, ki se bo tudi kmalu začel uresničevati, pa je reorganizacija oddelka, kjer je mizarna za specialno proizvodnjo drobnih izdelkov (podrobnosti še ne morem navesti), ki bo dvignila mesečno proizvodnjo v tem oddelku od sedanjih 3 milijonov dinarjev na 15 milijonov dinarjev do konca prvega polletja, na 20 milijonov ob koncu leta in na 30 milijonov dinarjev na mesec v letu 1958.

Ta načrt je sicer velik, zahteval bo celo vrsto ukrepov in investicij iz uvoza, ki nam jih bo dala Jugobanka, poleg tega pa še težko delo našega vodilnega kadra. Delovna sila se bo s tem povečala

in omogočila prebivalstvu logaške občine, da bo v našem podjetju zaposlilo še nadaljnjih 150 ljudi! V finančnem pogledu bo podjetje pri uresničevanju teh načrtov in pri porabi skoro iste letne količine lesa mesečno proizvajalo skoro za 100 milijonov dinarjev izdelkov. V letnem merilu bomo torej proizvedli za več kakor milijardo dinarjev in se po velikosti uvrstili med vodilna podjetja ljubljanskega okraja, po izvozu pa med vodilna v državi.

Praden pa bomo mogli v celoti uresničevati naše načrte, moramo doseči uspeh predvsem v površinski obdelavi kovin, ki je za nas najbolj pereča točka in zaradi katere smo imeli največ reklamacij in največ proizvodnih težav. Sedaj delamo praktične poizkuse na kadmiranju kljuk in upamo, da se bodo končali z uspehom. Kasneje bomo morali obvladati še niklanje in kromanje tako kvalitetno, da bo pri nas kromirana kovina zdržala ne le mesec dni doma, temveč še dolgotrajni prevoz z ladjo in slane morske hlape in tako konkurirala z nemškimi izdelki. Brez tega na tem polju ne bomo mogli doseči uspeha pri uresničevanju načrtov, ki sem jih prej navedel.

To je le del naših načrtov, ki jih bomo dosegli z vztrajnostjo, pridnostjo in vestnostjo, prav tako kot smo uresničevali dosedanje načrte! Omeniti moram tudi še uspeh, ki smo ga dosegli v večji meri kot pa smo ga pričakovali. Ta uspeh so naši sodelavci in sodelavke, naša najdražja investicija, ki je v kolektivu.

Rekel sem, da so naši delavci naša najdražja investicija, najdražja zato, ker so najbolj važni in ker je od njihovega dela odvisen uspeh vsega podjetja. Kljub nekaterim slabim prerokbam so se naši kmečki fantje in dekleta v dveh letih delu tako privadili, da so postali skoro na vseh delovnih mestih pravi strokovnjaki. Lahko trdim, da prav nič ne zaostajajo za delavci nekaterih starih tovarn. Na marsikaterem delovnem mestu so si osvojili delovni način in delovno normo, ki so jo drugje osvajali celih deset let! Mnogo hudega so morali preстати, mnogo jeze so molče prešli in v silno slabih pogojih so morali delati. Toda uspeli so! Danes imamo v tovarni tak kader, take ljudi, da se težav, ki so še pred nami, ne bojimo več tako kot smo se jih bali pred letom dni. In ker imamo take ljudi, tako delovno družino, ki je našla v tovarni, ki jo ljubi, svoj drugi dom, imamo v njih kapital in jamstvo, da bomo vse naše načrte uspešno dosegli!

Zato stopamo v novo leto veselega srca z novimi delovnimi načrti, z upanjem v uspehe in z zaupanjem, da bomo dosegli to, kar želimo, po drugi strani pa navdaja naš kolektiv tudi zadovoljstvo, da se bo našemu delovnemu človeku dvignil njegov življenjski standard in da bo v čedalje večji meri žel sadove svojega truda, ki ga pušča v tovarni. Vse izgleda imamo, da v tem letu, ko so z zvezno uredbo plače zvišane za povprečno 8%, zvišamo plače naših ljudi še za nadaljnjih 15% na mesec tako, da bomo vsake tri mesece izplačevali 40 do 50% dobička na plače. S tem bomo izpolnili obljube, ki so bile dane, namreč, da je za boljše delo pričakovati tudi boljše plačilo. Prepričan sem, da bomo to plačilo dosegli v zadovoljstvo slehernega poedinca, ki se trudi za dobrobit našega kolektiva.

Vsem sodelavcem in sodelavkam našega podjetja želim v novem letu obilo delovnih uspehov in obilo sreče in zadovoljstva! Petkovšek Anton

Premije

Ob koncu leta je bilo med člane kolektiva razdeljenih precej premij. 58 upravičencev je prejelo lepe zneske, povprečno 8000 do 40.000 din. Premije so vzbudile med člani kolektiva, še več pa med nečlani, precej komentarjev.

Zneski, ki so bili izplačani, so se nekaterim zdeli nizki, nekaterim visoki, nekaterim pa previsoki. Marsikdo se je vprašal, čemu je sploh premija in marsikdo od tistih, ki je ni dobil, je menil, da bi bilo bolje, če jih ne bi bilo.

Premija je plačilo za delo, ki ga je član kolektiva opravil, pa za to delo ni bil plačan z redno plačo. Imamo precej takih primerov, da nekateri delajo ne le v službenem času 8 ur, temveč tudi več, pa ne dobijo plačanih nadur. S premijo je plačan tudi tisti, ki je s svojo požrtvovalnostjo, vestnim delom in nesebično skrbjo za podjetje pripomogel k večjemu uspehu podjetja, t. j. pri doseganju proizvodnega plana in doseganju plana dobička. Premij pa ne more dobivati tisti, ki pri svojem delu lahko napravi več, na primer delavci in delavke, ki delajo po akordu, kajti akord nudi pridnemu delavcu možnost, da več naredi in tudi več zasluži.

Kako pa se premije delijo, je določeno s premijskim pravilnikom podjetja, ki je bil napravljen že v prvem polletju lanskega leta in tudi javno objavljen. Premije bi se morale deliti ob istem času kot se deli dobiček podjetja, vendar pa DS podjetja premij v I. polletju ni razdelil, niti jih ni razdelil v III. tromesečju, ko smo delili dobiček, temveč za vse leto nazaj ob koncu leta. Med letom se zaradi tega tudi niso delile nikakršne druge nagrade.

Če so bile premije pravilno razdeljene ali ne, je težko reči, ker o tem še nimamo dovolj točnega pregleda. Čisto verjetno pa je, da je v kolektivu še marsikdo, ki bi bil upravičen do premije, pa je ni dobil. Zaradi tega bo treba pred prihodnjo delitvijo skrbno vnesti popravke in korekture. Seveda so možne pri četrletnem izplačevanju približno štirikrat manjše premije na posameznika kot so bile za vse leto — možno pa je tudi, da premij ne bo. To pa v primeru, če podjetje ne bo izpolnilo četrletnega proizvodnega plana, ki je letos znatno višji kot lansko leto, in če podjetje ne bo imelo planiranega dobička. V takem primeru se deli med kolektiv samo dobiček, premije se pa ne izplačujejo.

V našem podjetju imamo več vrst premij. Premijo za proizvodnjo, premijo za izvoz, premijo za racionalizacijo, premijo za prihranek na materialu, premijo za ažurnost itd. Koncem leta je bila v glavnem izplačana premija za proizvodnjo in premija za izvoz. Izvozno premijo nismo izplačali iz plačnega fonda, temveč nam jo je po posebni uredbi prepustilo izvozno podjetje Slovenijales. Drugih premij nismo izplačevali, ker nismo imeli dovolj točnih podatkov, da bi nam banka izplačilo lahko upravičeno odobrila.

Zelo zanimivo je ugotavljanje ali so premije pravična in socialistična stvar ali ne. O tem so že mnogo pisali časopisi ter v vsakem članku poudarjali važnost premij. Treba pa je poudariti, da je v današnjem plačilnem sistemu, ki ima mnogo napak in nepravilnosti in proti kateremu se vsi borimo, le premija tisti instrument, ki danes omogoča, da kolektiv prav po pregovoru, ki velja danes in je veljal nekdanj »kdor več daje naj tudi več do-

biva«, plačuje svoje ljudi. In ko se je marsikdo pri izplačilu premij vprašal, če so premije pravilna stvar, lahko mirno zagotovimo, da so pravilna ter da so naši ljudje, ki se borijo za dvig proizvodnje v tovarni in za splošen uspeh podjetja, še vedno premalo plačani.

Kar pogledjmo: naš povprečno dober delavec zasluži mesečno 8000 din, 420 delavcev od 600, kolikor jih štejemo, pa je zaslužio v decembru nad 9500 din, kar je seveda še vedno premalo za dostojno življenje. Želja vsega kolektiva je, da bi se ti zaslužki zvišali vsaj za 30%. Naš povprečni mojster, ki ima v oddelku 30 do 60 delavcev, ima 12.000 din plače z vsemi dodatki. Najvišja plača v podjetju je 25.000 din, najnižja pa povprečno 8000 dinarjev. In ko je naš mojster dobil mesečno 12.000 dinarjev, ni nihče napravil primerjave, koliko je pravzaprav naš mojster ali kak drug vodilni član kolektiva v podjetju in naši družbi napram uslužbenecem v drugih ustanovah vreden. Ko smo delili premije, je neka ženska v trgovini rekla, da ni pravilno, če delavec dobi 6000 din (kar seveda ni res, ker dobi več), vodilno osebje pa na deset tisoče dinarjev. Izgleda, da je mislila, da sedaj to ni socialistično, ko so naši mojstri in vodilni ljudje prejeli več dohodka. Toda na vasi še nihče ni rekel, da ni socialistično, če naš delavec dobi le 6000 dinarjev, povprečni uslužbenec na občini pa 11.000 din, povprečni upravnik malih podjetij do šest ljudi po 14.000 din, ljudskošolski učitelj povprečno 14.000 dinarjev, profesor na gimnaziji povprečno 15.000 dinarjev, direktorji gimnazij, zdravniki, lekarnarji in drugi visoko kvalificirani uslužbenci pa od 20 do 40.000 din mesečnih dohodkov. Doslej je to bilo socialistično, ko pa smo po treh letih zelo težkega dela uspeli, da smo naše ljudi vsaj malo bolje plačali, pa pravijo, da ni to socialistično! Treba je pa le vedeti, da naš mojster v proizvodnji lahko z delom, ki ga naši družbi prispeva, mirnega srca stopi z ramo k rami vsakemu profesorju, ker je njegovo delo prav toliko vredno, prav tako tudi ugledno ter zaradi tega lahko tudi prav tako plačano. To velja tudi za vodilno osebje, ki se lahko primerja s svojim delom, ki ga družbi daje, z vsakim delovnim mestom v ustanovah, ki smo jih navedli.

Resnica je težka, toda pravična. Tri leta smo govorili, da bomo ustvarili resnično tovarno, tri leta smo učili, da bomo dali našim ljudem dobre delovne pogoje in jih pravično plačali. Danes pa je prišel čas, ko je naše podjetje prišlo do tega, da lahko vsaj del svojih obljub izpolni. Ena izmed vodilnih misli našega delavskega sveta je, da z utrditvijo gospodarske moči tovarne utrdi tudi plačilni sistem v tovarni. DS se bo boril in trudil, da bo neprestano izboljševal gmotne pogoje naših delavcev, mojstrov in ljudi, ki se za tovarno resnično borijo ter s svojim delom pomagajo k čim boljšemu napredku.

Podali smo nekaj misli o premijah in nagrajevanju v podjetju. Želimo, da bi naš sindikat in organi samoupravljanja plačilni sistem in sistem premij čim bolj izboljšali in utrdili v okviru zakonskih predpisov. Verjetno je, da bo v začetku še mnogo pomanjkljivosti, toda z dobro voljo se bodo te odpravile, tako da bo plačilo za delo in trud v tovarni čim bolj pravično in vsestransko zadovoljivo.

Kaj je obračun proizvodnje?

Nekaj o zajemanju stroškov

Sodobne gospodarske organizacije imajo v svoji organizacijski strukturi tudi oddelek za obračun proizvodnje. Pri nas ga imenujemo »obratovno knjigovodstvo«. Naloga tega oddelka je, da na osnovi ustrežajočih podatkov sestavi obračun proizvodnje.

Kaj pa je pravzaprav »obračun proizvodnje«? Ali je to nekaj novega, kar je prinesel naš socialistični razvoj ali pa je to že od prej znana reč, ki je v pogojih graditve socializma dobila svoj posebni pomen?

Preden odgovorim na to vprašanje si oglejmo klasičen primer čevljarja, ki izdeluje čevlje. Da poenostavimo primerjavo, vzemimo, da dela sam, da vsak mesec izdelava 20 parov čevljev in da vsak mesec te čevlje tudi proda. Recimo, da je za vsak par prejel 3000 din. Izkupiček znaša torej 60.000 dinarjev. Kaj bo napravil s tem denarjem? Ali bo vsega potrošil zase? Verjetno, da ne! Zakaj? Če hoče delati čevlje še naprej, mora dati en del tega denarja na stran, da bo kupil novo kožo, žebelje, klince, sukanec, smolo in ostalo, nekaj denarja bo moral prihraniti za nakup novega šivalnega stroja in ostalega orodja, ko bo to, ki ga sedaj uporablja, obrabljeno. Končno mora plačati še davek. Ko bo ves ta denar oddvojil, mu ostane določen znesek za njegovo osebno porabo. No — in kako bo ugotovil, koliko denarja potrebuje za vse to? Na podlagi izkušenj, ki jih ima za pretekli mesec! Bodisi, da si je zapomnil ali zabeležil kaj vse je porabil, bo takole izračunal svoj zaslužek:

za material sem porabil	30.000 din
(koža, sukanec, smola, klinci, cveki in podobno)	
za najemnino prostorov sem plačal	3.000 din
za nabavo novega orodja dam vsak mesec na stran	1.000 din
davka moram plačati vsak mesec	6.000 din
moji mesečni izdatki znašajo torej	40.000 din
za prodane čevlje sem za navedeni mesec prejel	60.000 din
ko odštejem vse stroške, ki sem jih v tem mesecu imel	40.000 din
mi ostane zaslužek	20.000 din

Kaj je zgoraj navedeno? To je tzv. **obračunska kalkulacija** za izdelavo čevljev. Ker pa čevljar ne dela nič drugega kot čevlje, in je vse te čevlje prodal, lahko rečemo, da je to obenem njegov **obračun proizvodnje!**

Sedaj pojdimo naprej. Vzemimo, da ta čevljar ne dela sam, temveč ima zaposlenih 10 delavcev, ki v enem mesecu napravijo 200 parov čevljev. Cena je ista, torej bo za te čevlje prejel 600.000 din (predpostavljamo, da je vse čevlje tudi prodal). Zopet bo napravil kalkulacijo, da vidi, koliko je imel stroškov in koliko dobička. Toda takrat bo moral vzeti v račun tudi izdatke za delovno silo, to je plače tistih 10 delavcev, ki so zanj delali čevlje.

Računal bo takole:

za material sem porabil	300.000 din
za režijo (najemnina, razsvetljava, kurjava in podobno)	30.000 din
za amortizacijo (denar, ki ga da na stran za nakup novega orodja)	10.000 din

za davek bo porabil	60.000 din
za delovno silo (vsakemu delavcu po 10.000 din)	100.000 din
proizvodni stroški	500.000 din
izkupiček za čevlje	600.000 din
odštevsji stroške	500.000 din
ostane dobiček	100.000 din

Navedeno razvrstitev stroškov imenujemo tudi lahko »strukturo cene«. To pa zaradi tega, ker vseh teh elementov sestoji cena vsakega blaga (morda kakšen element več ali manj).

Pojdimo naprej. Ko bi ta čevljar imel v svoji delavnici ne 10, ampak 100, morda celo 1000 delavcev, bi to bila potem že tovarna in lastnik bi zmoget več sam voditi vse evidence. Tembol ker verjetno ne bi delal čevljev iste velikosti in kakovosti, temveč različne: moške, ženske, otroške vse do škornjev. Če bi hotel za vsako vrsto čevljev točno vedeti, koliko je porabil in koliko zaslužil, potem bi moral najeti uslužbenca, ki bi mu te podatke zbirali in točno zapisovali koliko čevljev izdelal posamezni delavec, koliko materiala je porabil, koliko časa je delal in koliko mu je za delo plačal. Vsak delavec ne bi krojil kože, najeti bi moral mojstre za pripravo dela, sam ne bi zmoget celotne organizacije, temveč bi moral najeti mojstra za organizacijo in disciplino. No, s tem bi prišli do organizacije kapitalističnega podjetja, ki nas tukaj ne zanima. Pustimo sedaj čevljarje in se vprašajmo, ali nam to, kar smo sedaj obravnavali, lahko kaj koristi pri proučevanju zajemanja stroškov v naši tovarni. Naš kolektiv pravzaprav ne dela čevljev, pač pa izdelke lesne galanterije, pohištvo, zbirke, žimnice in podobno. Vendar lahko napravimo primerjavo. Nedvomno nas tudi zanima koliko kaj smo napravili, koliko nas je to stalo in koliko smo imeli dobička. Obravnavajmo le en naš obratovno lesno galanterijo.

Dobro vam je znano, koliko različnih vrst obešalnikov izdelava naš galanterijski obrat! V naši kalkulaciji vam lahko povedo, da ima vsaka vrsta obešalnika svojo prodajno ceno. No, če nas sedaj zanima, koliko smo pri vsakem obešalniku imeli dobička, moramo tudi vedeti, kakšne stroške imamo pri njegovi izdelavi. Stratka: izdelati moramo **obračunsko kalkulacijo!** Recimo, da izdelava dnevno 10.000 komadov Wishbon obešalnikov! Koliko lesa rabimo? koliko brusnega papirja? koliko politure? Res, da bo vse to izračunal tov. Stražnik, ko izda delovni nalog, vendar so ti njegovi podatki samo predvideni stroški, on torej izda le **predkalkulacijo**. Nas pa zanima obračunska kalkulacija. Zapisati moramo torej koliko lesa smo porabili, koliko je bilo porabljenega delovnega časa, koliko ostalega potrošenega materiala itd. Kdo nam bo dal te podatke? Uganili ste! Obratovno knjigovodstvo. Vprašamo torej Tatjano za delovni nalog 3142 (izdelava Wishbon obešalnikov). Že se Tatjana je začela. Stroški niso pravilno zajeti in še in še so stvari na robu! Kako vendar? Ali se to pozna, če se kakšna m³ napiše na drug nalog, ali kakšna urica »pritisniti tja, kamor ne spada? Ne boste verjeli: vse te »malenkosti« se zelo poznajo pri obračunu!

Vzemimo nekaj obešalnikov in primerjajmo porabo rezanega lesa. Po predkalkulaciji potrebujemo za 10.000 komadov

Wishbon	6,5 m ³
tip 405	1,6 m ³
tip 126	2,1 m ³

Kadar pa hočemo ugotoviti, kolikšna je poraba dejanska, lahko pride na primer do tele slike:

Wishbon	7,5 m ³
tip 405	1,0 m ³
tip 126	2,0 m ³

Poskusimo analizirati! Pri tipu 126 lahko rečemo: imeli smo 0,1 prihranek. To bi že bilo verjetno, toda pri tipu 405 je že malo manj verjetno, ker prihranek od 0,6 skoraj ni mogoč, zlasti ko vidimo, da je pri Wishbonu večja poraba za cel m³! Rekli boste: prava reč — zamešale so se številke, preknjižite jih in ujemalo se bo. Dobro, dajmo tistih 0,6 m³ Wishbona na 405 in se zravna 405. Kaj pa je s tisto razliko 0,40? Ne veste? Jaz tudi ne. In tega nihče ne more ugotoviti, dokler niso stroški zajeti točno kot to mora biti v urejenem gospodarstvu! Razumljivo je, da pri vsem tem ne moremo ugotoviti, koliko dobička smo imeli pri obešalnikih posameznih tipov, ne moremo ugotoviti znižanja stroškov in seveda je zelo težko izplačati premije delavcem za znižanje proizvodnih stroškov, če ne vemo, kdo je prihranil in kje je nastal prihranek! Potrudimo se torej, da se stroški zajemajo pravilno, potrudimo

se, da bo vsaka ura zapisana na pravilni nalog, da bo vsaka deska zajeta tam, kamor spada, da ne bo izpuščen noben žebelj, da ne bo pozabljena politura, da ne bo pozabljeno brusno platno itd. Od tega bomo imeli korist vsi, posameznik in kolektiv! Vedeli bomo točno, koliko imamo pri kakšnem obešalniku dobička, koliko smo prihranili materiala, kaj nam se bolje izplača in končno kdo je najbolj zaslužen za premijo na prihranku?

In kako izgleda naša obračunska kalkulacija? Morda vas to zanima? Oglejmo si glavne postavke:

1. material za izdelavo (surovina — rezan les),
2. pomožni material (politura, brusni papir itd.),
3. energija (električna energija),
4. amortizacija (znesek, ki se odvaža za nabavo novih strojev in velika popravila obstoječih strojev),
5. plače delavcev,
6. pogonska režija (vsi stroški, ki ne bremenijo neposredno proizvodnje: razsvetljava, kurjava, plača mojstra, priprave dela in tako dalje),
7. upravna režija (stroški uprave in prodaje).

Če seštejemo vse to skupaj, dobimo PLC (polno lastno ceno), in ko polno lastno ceno odštejemo od prodajne cene, nam ostane dobiček. Pri proizvodih, za katere plačamo davek, moramo še odšteti od prodajne cene davek na promet proizvodov in je v tem primeru za toliko dobiček manjši.

Sedaj pa lahko odgovarjamo na vprašanja: Kaj je obračun proizvodnje in zakaj moramo pravilno zajemati stroške. Ali ne?

Funkcijski mojstri v strojnem oddelku galanterijskega obrata

I.

Nesporno je, da sloni dosežena stopnja civilizacije in tehničnega napredka na delitvi dela. Brez delitve dela človeštvo ne bi napredovalo in nikoli ne bi doseglo tako visoke stopnje v svojem razvoju. Delitev dela v manufakturah*, ki je omogočila specializacijo delavcev na najenostavnejše delovne operacije, je ustvarila pogoje za mehanizacijo proizvodnega procesa in za dvig učinka dela.

Dosti je razlogov, ki govorijo v prid razčlenitvi delovnih nalog. Človeške sposobnosti so omejene in dovoljujejo človeku reševanje le kakovostno omejenih nalog, ki so več ali manj enake vrste. Če pa opravlja kakovostno omejene naloge, se pravi naloge, ki so si podobne, dela to zaradi spretnosti, pridobivanja specialnega znanja in izkušenj do velikih količinskih učinkov. So še drugi razlogi za delitev: omejena sposobnost človeka za dojetje, krajša učna doba, ki je potrebna za upravljanje specializiranih nalog, visoka stopnja mehanizacije — veliko število strojev, ki jih moramo, če hočemo proizvajati ekonomično, zlasti če so stroji dragi, v

polni meri izkoriščati. Delavec, ki ravna s strojem, mora na njem res neprestano delati, pomožna dela pa mora opravljati drug pomožni delavec.

Specializacija, ki je prinesla z večjim učinkom dela večjo blaginjo, pa je imela in še ima, žal, tudi negativne posledice, telesno in duševno otopelost človeka zaradi enostranskega dela. Že v kapitalističnih državah dandanes iščejo sredstva in načine, s katerimi bi zaježili in zmanjšali vpliv negativnih posledic specializacije. V socialistični družbeni ureditvi, v kateri se tudi ne moremo odreči specializaciji, moramo še toliko bolj uveljavljati sredstva proti negativnim posledicam specializacije, in sicer

- s skrajšanjem delovnega časa,
- s soudeležbo delovnega ljudstva pri javnih poslih (na kulturnem, političnem in gospodarskem polju),
- s fizikalnim udejstvovanjem in tako dalje.

Toliko splošno o specializaciji.

II.

V naši tovarni so že ves čas obstoja, zlasti pa v zadnjem času, vidna stremjenja, omejiti število različnih izdelkov ter se specializirati na določeno število najbolj rentabilnih artiklov. V težnji, specializirati tovarno, pa je skrita tudi težnja specializirati naše delavce pri čisto določenih opravilih. Če bomo preusmerili to stremljenje, se bodo pokazali sadovi v ekonomičnem poslovanju našega podjetja — v lastni ceni naših proizvodov. Tako kot skušamo specializirati naše delavce, želimo specia-

* Manufaktura je značilna oblika velike proizvodnje v enem izmed kapitalističnih obdobij — od srede 16. do zadnje tretjine 18. stoletja. V njej posamezni delavec ne opravlja vseh operacij pri izdelavi proizvoda. Opravlja samo eno delo, za katero je specializiran. — Glej: Naša skupnost št. 11 in 12, leto 11. Lj. Marković — Tečaj politične ekonomije.

lizirati tudi naše mojstre. Zanje, kot za vse druge, velja, da bodo opravljali svoje naloge tem bolje in tem hitreje, čim bolj bodo te naloge kakovostno omejene.

Že leta 1881 je Američan Friderick W. Taylor prišel do spoznanja, da noben mojster ne more imeti vseh tistih kvalifikacij, ki so potrebne, da bi opravljal vestno in res dovršeno vse tiste naloge, ki se postavljajo pred njega — voditelja oddelka v neki tovarni. Taylor je ustvaril taktiko organizacije, kjer delavec ni bil navzgor vezan samo na enega predstojnika — mojstra, ampak je dobival dnevna navodila in pomoč kar od osmih mojstrov, od katerih je vsak opravljal svojo posebno nalogo.

Podobno smo v naši tovarni nedavno uvedli tako imenovane funkcijske mojstre. Omejili smo se na strojni oddelek galanterijskega obrata, ker ima tu vodstvo podjetja relativno največ težav, saj je strojni oddelek »srce« tega obrata, galanterijski obrat sam pa največji obrat v podjetju.

Naloge, ki jih je prej opravljal vsak mojster v svojem prostorno ločenem delu strojnega oddelka, smo razdelili na tri skupine, in sicer na:

1. naloge v zvezi s pripravo delovnih mest za planirano proizvodnjo in sploh oskrbovanjem delovnih mest za tekočo proizvodnjo;
2. naloge v zvezi z nadzorovanjem in evidentiranjem proizvodnega procesa v tem oddelku;
3. naloge v zvezi z oskrbovanjem strojev in drugih naprav.

Od treh mojstrov, ki smo jih uvedli v tem oddelku, naj vsak opravlja določeno skupino nalog in seveda zanje tudi odgovarja nadrejenemu obratovodji. Poimenovali smo te mojstre takole:

1. mojster priprave,
2. mojster proizvodnje,
3. vzdrževalni mojster.

Poudariti je treba, da so vsi trije mojstri enakovredni po svojih funkcijah in da je vsak neposredno za svojo skupino nalog odgovoren obratovodji. Vsi trije mojstri morajo med seboj sodelovati. Pogoj za uspešno delo mojstra proizvodnje je dobro opravljeno delo ostalih dveh mojstrov. Mojster proizvodnje je dolžan javiti obratovodji primere, v katerih sam ni mogel opraviti svojih nalog in opravičiti zastoja v proizvodnji, če mojster priprave ali vzdrževalni mojster nista iz kakršnega koli razloga opravila svojih nalog. Vse nadaljnje ukrepa obratovodja kot nadrejeni.

III.

1. Mojster priprave

Zgoraj smo v prvi skupini zajeli naloge v zvezi s pripravo mest za planirano in tekočo proizvodnjo, ki jih opravlja mojster priprave. Ta mojster torej »pripravlja« delovna mesta. Z vnaprej določenim nalogom iz tehnične pisarne oskrbuje predvidena delovna mesta za novo proizvodnjo s potrebnim orodjem in šablonami. Za orodje, rezila in šablone pa skrbi tudi pri tekoči proizvodnji. Kot vidimo je njegova naloga, opremiti delovna mesta za bodočo planirano proizvodnjo, obenem pa mora skrbeti za opremo pri tekoči proizvodnji. Kaj tu pomeni »oprema«? Vse tisto, s čimer učinkujemo neposredno na predmet dela in kar nameščamo pri strojnih delovnih mestih med stroj in predmet, ki ga obdelujemo. Za vse, kar imenujemo tu »opre-

ma«, skrbi mojster priprave, za sam stroj v ožjem pomenu pa vzdrževalni mojster. Na ta način smo razmejili delo teh dveh mojstrov in seveda s tem tudi njihove odgovornosti. Mojster priprave je odgovoren obratovodji, da so delovna mesta pripravljena in sposobna za proizvodnjo. Zaradi te odgovornosti mora imeti avtoriteto. Samostojno naroča šablone pri izdelovalcu šablon, različne usluge pri vodji mehanične delavnice in pri brusarju. Nadzoruje delavce v oddelku, jih poučuje, kako naj pravilno ravna z orodjem, rezili in šablonami. Dobro pripravljeno delovno mesto zahteva red in čistočo. Zato skrbi mojster priprave za red na delovnih mestih, da ta delovna mesta niso zatrpna, da odpadke odnašajo. Pripravi delovno mesto pomeni poskrbeti tudi za vse varnostne naprave. Mojster priprave mora skrbeti, da delavci uporabljajo te naprave, kjer je treba, in da jih res najdejo na določenem mestu.

Kadar se ne peča s pripravami za novo proizvodnjo, pregleduje delovna mesta ter v primeru okvar »opreme« popravlja sam ali daje v popravilo mehanični delavnici. Če je zadržan in gre le za manjša popravila, jih prepušča samemu delavcu in mu da ustrezna navodila. Delavci bodo poklicali mojstra k svojemu delovnemu mestu, kadar sami ne bodo znali popraviti ali če bi dvomili v uspeh svojega popravila. Mojstrova dolžnost pa ni, da se ukvarja s popravili, ki trajajo dalj časa ali zahtevajo specialnih strokovnjakov. Taka popravila bo dal v mehanično delavnico. Na ta način se ne bo preveč zamudil z enim popravilom, ker bi sicer na drugi strani izgubil pregled in nadzor nad delovanjem ostalih naprav.

Prvotno smo imeli namen prepustiti temu mojstru tudi skrb za osnovni in pomožni material. Izkušnja pa je pokazala, da je bolje, če za dotok materiala skrbi mojster proizvodnje oziroma njegov pomočnik, za pomožni material in evidenco porabe po proizvodnih nalogih pa mojster priprave.

2. Mojster proizvodnje

Naloge, zajete v drugi skupini, ki so v zvezi z nadzorovanjem in evidentiranjem proizvodnega procesa oddelka, opravlja mojster proizvodnje. Ta mojster pazi, da proizvodnja »teče«, da se dosega predvidena količinska proizvodnja v predvideni kvaliteti. Skrbi, da se izdelujejo na delovnih mestih polizdelki takih dimenzij in kvalitet, kot zahteva proizvodni nalog. Razporeja delavce na delovna mesta in jih premešča po potrebi. Skrbi za dotok materiala in za redno proizvodnjo, odpravlja zastoje v proizvodnji, vsklajuje proizvodnjo. S tem v zvezi skrbi za redno odvijanje notranjega transporta. Evidentira škart, daje zahtevana poročila o proizvodnji, zastojih, številu prisotnih na delu. Zaradi številnih nalog in poročil, ki se zahtevajo od tega mojstra, smo uvedli še delovno mesto pomočnika mojstra proizvodnje, ki dela v prirezovalnici strojnega oddelka. Osnovna pomočnikova naloga bo evidenca porabe osnovnega materiala po proizvodnih nalogih in nadziranje in dajanje navodil za razrez. Ta mojster odgovarja za disciplino v oddelku. Rešuje manjše spore, obvešča pa o vseh storjenih ukrepih obratovodji. Rešitev večjih disciplinskih primerov prepušča obratovodji, ta pa sekretarju podjetja. Kliče na odgovornost delavce

zaradi zamud, dovoljuje delavcem izhod iz tovarne med delovnim časom itd. Skratka, rešuje vse naloge, ki so v zvezi z vzdrževanjem discipline v oddelku in se glede tega obratovodja obrača le nanj. S tem pa ni rečeno, da je ta mojster pomembnejši zato, ker smo mu prepustili skrb za disciplino v oddelku. Le njegova navodila naj se izpolnjujejo še točneje, ker je pač »disciplinski«.

Navodila za delo prejemajo delavci od vseh treh mojstrov, od vsakega tista, za katere mojster odgovarja. Delavci so dolžni izpolnjevati navodila vseh treh mojstrov, pripomniti pa moramo, da mojster proizvodnje ne stoji hierarhijsko nad ostalima mojstroma, ampak z njima le sodeluje. Neposrednih odnosov z brusačem, mehanično delavnico ali šablonarjem mojster proizvodnje nima.

3. Vzdrževalni mojster

Za tretjo skupino nalog je zadolžen vzdrževalni mojster. Skrbeti mora, da so stroji in druge naprave, izvzemši one, za katere smo rekli, da skrbi mojster priprave, v redu in sposobne za proizvodnjo. V njegovo področje spada tudi skrb za delovanje ventilacijskih, ogrevalnih in električnih napeljav. Skrbeti mora, da so stroji očiščeni in nadzirati, da delavci po končanem delu očistijo stroje, prav tako, da so stroji redno in pravilno namazani. V zvezi s temi nalogami poučuje in kontrolira delavce. Opravlja vsa manjša popravila, ki ne zahtevajo intervencije mehanične delavnice in ki ne trajajo predolgo. Podobno kot mojster priprave, se mora tudi ta mojster zadrževati v oddelku in se izog-

bati daljšim odsotnostim. Njegova dolžnost je, da takoj priskoči k delovnemu mestu, kjer je nastala okvara na stroju, napravi ali napeljavi. Čimveč popravil naj napravi sam, da se tako izogne nestrokovnim popravilom, ki bi imela za posledico škodo. Če pa ne bi utegnil, ker bi bil zadržan na drugem delovnem mestu, mora dati delavcu po možnosti vsaj navodilo za popravilo. Popravila, ki jih ne bi mogel izvršiti v krajšem času sam ali ki bi zahtevala njegovo daljšo odsotnost iz oddelka, bo prepuščal mehanični delavnici. Zato je pooblaščen, da sme sam neposredno zahtevati popravilo od vodje mehanične delavnice. Predvidoma bo vodil tudi strojne karte za stroje svojega oddelka.

IV.

Z uvedbo funkcijskih mojstrov v strojnem oddelku smo se nekoliko oddaljili od čiste linijske organizacije, kjer veak prejema navodila le od enega nadrejenega. S to organizacijsko shemo, ki vključuje funkcijske mojstre v strojni oddelku, smo sicer omogočili eventualne spore, ki bi mogli nastati med funkcijskimi mojstri in povzročili manjšo jasnost in preglednost v »naredbodajalni poti«. Upamo pa, da bomo prebrodili začetne težave, ki jih bomo imeli vse dotlej, dokler naši mojstri ne bodo točno ločili svojih nalog, delavci pa razlikovali enega mojstra od drugega. Prednosti, ki jih bo prinesla specializacija mojstrov v tem oddelku, bodo vsekakor odtehtale te začetne težave.

Dipl. ecom. B. Z.

Bilanca občine v letu 1956

Občinsko gospodarstvo je podvrženo približno istim pravilom kot gospodarstvo tovarne. Občina ima lahko v svojem poslovanju izgubo, to se pravi, če ima večje izdatke kot dohodke. Tam, kjer je tako, je slabo, kajti občina ne more delati nikakršnih komunalnih naprav, mora se zadolževati. Če gre več let tako, mora napovedati likvidacijo prav tako kot podjetje, če je deficitno.

Za našo občino je bilo ob ustanovitvi precej negativnih napovedi. Med letom je bilo tu in tam slišati, da je občina zadolžena in da ji gre finančno slabo. Seveda neke pravične kritike ni bilo, kajti često je prav tisti, ki je trdil, da občina nima denarja in da bo finančno propadla, v isti sapi govoril, da je dala občina za stanovanjski blok 30 milijonov dinarjev. Seveda ni resnično ne eno ne drugo! Resnica je, da so občinski dohodki rasli z razvojem gospodarstva v občini in da so veliki dohodki, ki jih je imela in jih občina še ima, posledica močnega razvoja podjetij v občini, predvsem KLI, dobrega poslovanja kmetijskih zadrug, kar je zopet imelo za posledico, da je bilo v obtoku med delavci in kmeti precej denarja, ki so ga trošili v trgovinah, gostilnah, obrtnih itd. Od te potrošnje ima občina zopet del dohodka v obliki raznih doklad in takš.

Občinski proračun je ob začetku leta znašal 30,239.000 din. To je visoka vsota, vendar ne tako zelo, če pomislimo, da mora občina sama plačevati in oskrbovati vse šole, vso državno upravo, del zdravstva itd. Ta proračun je bil dejansko dobro

planiran, saj so izdatki bili približno v tej višini. Poglejmo, kakšni so bili:

za šolstvo, to je učitelje, profesorje in pomožno osebje ter vzdrževanje šol je občina plačala	12,759.000 din
za podpore onemoglim, za plačevanje oskrtnin za stare ljudi in za otroke brez staršev v raznih domovih, je znašal izdatek za plačilo bolnice tistim, ki niso socialno zavarovani (kmetje, obrtniki) je plačala občina . . .	3,029.000 din
državna uprava je stala občino . . .	2,934.000 din
za popravilo cest, cestarji, cestne luči itd. je izdala	7,046.000 din
poleg tega pa je dala občina še podpore raznim organizacijam, dijaškemu domu, zdravstvenemu domu itd.	2,269.000 din
	1,998.000 din

Kakor vidimo je bilo izdatkov 30,035.000 din ali nekaj manj od proračuna. Dohodki občine za kritje teh potreb so znašali 30,245.000 din ali nekaj več kot smo porabili. Občina je bila torej aktivna. Dohodki so presejali izdatke in zaradi tega občinski odbor ne gre v novo leto z dolgom, kot so nekateri tolmačili, temveč z dobroimetjem.

Poleg rednega proračuna, ki smo ga obrazložili, pa je občina imela še celo vrsto dohodkov, ki so ee

delno uporabili, delno pa so ostali na razpolago za razna dela v novem letu.

Izmed dohodkov je najvažnejši stanovanjski fond. Računali smo, da bo dobila občina v celem letu 12 milijonov dinarjev stanovanjskega fonda. Dobila pa ga je kar 17 milijonov dinarjev. To pa zaradi porasta števila delavcev na našem področju in podjetja so na ta način plačala 5 milijonov več kot smo pričakovali. Iz stanovanjskega sklada je občina dala za stanovanjski blok 11.200.000 din, privatnikom je posodila za zidanje hišic 1.750.000 din, 1.769.000 din pa je odvedla republiku za republiški stanovanjski fond. Ostalo gre v novo leto za nova posojila privatnikom. Tukaj bi se ustavili pri bloku za katerega je občina, kot je razvidno, dala 11 milijonov 200.000 din ter OLO Ljubljana v letu 1955 6.000.000 din, tako da stane občino blok 17.200.000 dinarjev. Vendar je tudi ta številka previsoka ter se zmanjša še za kakšen milijon, kajti na račun gornjega zneska bo napravljena še menza pri Dijaškem domu, tako da bo občina dobila poleg 5 stanovanj v bloku še 5 stanovanj v Zihelovi hiši, ker jo bo Dijaški dom izpraznil čim bo napravljena menza pri Dolšajnovi hiši. Menza je v delu ter bo Gradbeno podjetje po pogodbi z občino končalo dela do konca marca 1957.

Drugi važen vir dohodkov je imela občinska komunalna uprava. Dohodke je imela od najemnin, od posekanega lesa itd. Iz teh dohodkov so bila napravljena naslednja dela:

dokončana je cesta na postajo in napravljena cesta do KLI, kar je stalo	2.872.000 din
k temu znesku so prispevala tudi podjetja, ki cesto uporabljajo (KLI je dal pol milijona) popravilo šole na Medvedjem brdu je stalo	280.000 din
dovršitev restavracije v Rovtah	1.001.000 din
urejeni pisarniški prostori v kleti občine so stali	168.000 din
popravljen so zgradbe, ki so last splošnega ljudskega premoženja	282.000 din
dokončana je elektrifikacija Žibarš	1.707.000 din
urejena javna razsvetljava na Kalcih in Lazah	450.000 din
delno urejeno kopališče v Logatcu napravljena je nova tržnica, škarpa pri Domu partizana, razna druga popravila, vzdrževanje poljskih poti in drugo, kar je stalo	707.000 din

Poleg teh dohodkov in izdatkov, ki jih je imela Komunala, pa je občina imela še razne druge dohodke, tako na primer občinski investicijski sklad v višini 8.000.000 din. Iz tega je občina dala posojilo Mizarski delavnici v Hotedršici 700.000 din, Državnemu posestvu v Dol. Logatcu pa 2.500.000 din, za ureditev greznic. Kmetom v Novem svetu je dala občina posojilo 900.000 din za elektrifikacijo. Ostanek pa še ni porabljen.

Prav tako je imela občina velik dohodek v skladu za pobijanje alkoholizma, ki ga plačujejo logaški pivci od vsakega popitega litra vina. Ta sklad znaša

2.526.000 din in v celoti ni porabljen. Občinski odbor ima namen s tem denarjem urediti kavarno in slaščičarno v Dol. Logatcu, ostalo pa razdeliti za prosvetne domove in zdravstvo.

Občina si je tudi zasigurala sredstva s katerimi bo v letošnjem letu asfaltirala cesto od pošte do pokopališča. Poleg tega bo presežek teh dohodkov služil za razna dela.

Tudi vodovodna uprava je imela lani aktivno bilanco. Uredila je vrsto vodovodnih napeljav, kupila novo črpalko za Rovte itd. Ob koncu leta ji je ostalo skoro še milijon dinarjev za dela v novem letu.

Vidimo torej, da dejavnost občine ni bila niti majhna niti finančno slaba. Nasprotno, imamo občutek, da se je v kratkem letu dni, v primeri s prejšnjimi leti, ogromno napravilo ter so ostali še presežki dohodkov, ki bodo v novem letu zelo prav prišli. Omeniti je dejstvo, da so davčne stopnje, posebno pa občinske doklade, na področju naše občine med najnižjimi v ljubljanskem okraju.

Ne smemo pozabiti tudi na gozdni fond, ki je na našem področju znašal okrog 12 milijonov dinarjev in ki je bil porabljen za ureditev cele vrste gozdnih cest in potov.

Taka je bilanca občine Logatec. Pomislimo, da občina kljub slabim pogojem, ki jih ima, saj večji del dohodka, ki se na tem področju ustvarja, odteka v okraj, republiko in zvezo, le še dobro dela in gospodari. Številne so kritike o delu občine, toda pomisliti moramo, da živi v občini 8000 ljudi, vsak pa ima svoje zahteve in želje. Marsikaj bi se laže in bolje uredilo, če bi občani bolj sodelovali s kritiko in predlogi na masovnih sestankih. Kritike in predloge, iznesene na javnih sestankih, je laže upoštevati kot pa tjavdan izpuščene besede često vinjenih ljudi za gostilniško mizo.

Kakšni pa so načrti za novo leto? Govoriti o načrtih, ki se potem ne izpolnijo, je težko. Mislimo pa, da bo v prihodnjem letu dobilo elektriko naselje Novi svet, da bo asfaltirana cesta v Dol. Logatcu, urejena javna razsvetljava in pota v Blekovi vasi in Gorenji vasi, urejeno nekaj nasadov, odprta slaščičarna in kavarna, napravljenih in popravljenih pa za kakih 13 milijonov gozdnih cest, zgrajen en stanovanjski blok, za katerega je občina dala 6 milijonov posojila KLI, dala pa bo tudi posojila za zgraditev kakih 30 stanovanjskih hišic.

Seveda pa bodo ta dela izvršena v okviru finančnih možnosti in kar je še bolj važno, v okviru načrtov. Tu pa naletimo na silne ovire, ker so posebno pri gradnjah okrajni inšpekcijski organi zelo strogi in so potrebne tolike formalnosti, da se naš človek, ki bi rad zgradil hišo, često sprašuje, če vse skupaj ne meji že na sabotžo.

Pri načrtih za bodoče delo je občinski odbor sklenil resno pristopiti k nadzidavi osnovne šole v Dol. Logatcu za gimnazijo. To je ena izmed najvažnejših potreb in upamo da bo v nekaj letih tudi ta problem zadovoljivo rešen.

Pri naštetih načrtih za delo v prihodnjem letu smo se omejili le na nekaj točk. Seveda pa ne smemo pozabiti, da ima vsak kraj v naši občini svoje več ali manj utemeljene potrebe. Občinsko gospodarstvo pa se ne sme in ne more razvijati samo v mejah Dol. Logatca, temveč na področju vseh naselij, ki so v območju občine.

Pojem rentabilnosti

Kaj je rentabilnost, zakaj jo izračunavamo in čemu nam služi? Po domače povedano, računamo jo zato, da vidimo »če se nam izplača« vlagati denar v neko podjetje, v neki obrat, končno v neki izdelek. Rentabilnostni račun nam pokaže razmerje med vloženimi sredstvi in doseženim dobičkom. To pravilo velja tako v socializmu kot v kapitalizmu, le da je vsebina vloženih sredstev različna. Oglej si to malo podrobneje.

V kapitalizmu vlaga kapitalist v proizvodnjo kapital, ki sestoji iz konstantnega in variabilnega dela. Konstantni pomeni stalni, nespremenljivi, ker v procesu proizvodnje ne spreminja svoje vrednosti. Deli se na fiksni in krožeči. Fiksni predstavlja vsa delovna sredstva (stavbe, stroje, delovno silo itd.), krožeči predstavlja: material za proizvodnjo (surovine, polizdelke, pomožni material). Variabilni pomeni spremenljivi, in predstavlja izdatke za delovno silo. Ta v nasprotju s stalnim spreminja svojo vrednost, kajti delovna sila ne reproducira (obnavlja) samo svoje lastne vrednosti, temveč ustvarja še presežno vrednost, ki si jo prisvaja kapitalist za povečanje svojega kapitala ali za svojo osebno porabo.

Razmerje med konstantnim in variabilnim delom kapitala imenujemo »organsko sestavo« kapitala. Če ima podjetje večji delež konstantnega (stalnega), ima višjo organsko sestavo, če pa ima večji delež variabilnega (spremenljivega), ima nižjo organsko sestavo. Razmerje med celotnim vloženim kapitalom in presežno vrednostjo (dobičkom) imenujemo profitno mero. Ta nam pokaže stopnjo rentabilnosti vloženega kapitala. V socialistični družbeni ureditvi nimamo »kapitala« v kapitalističnem

pomenu te besede, pač pa ekonomske odnose in razmerja ugotavljamo na isti način.

Razmerje med vloženimi sredstvi in presežno vrednostjo (dobiček — davek) prav tako lahko ugotovimo, čeprav imamo naslednjo delitev vloženih sredstev:

Osnovna sredstva: sredstva dela (odgovarja kapitalističnemu pojmu fiksnega kapitala).

Obratna sredstva: 1. Reprodukcijski material (surovine, polizdelki, pomožni material, amortizacija, režija) odgovarja pojmu krožečega kapitala. Mi to imenujemo M-stroški (materialni stroški).

2. Delovna sila (plače delavcev in uslužbencev) odgovarja pojmu variabilnega kapitala. Mi to imenujemo P-stroški (plačni fond).

Tudi naša delovna sila ustvarja presežno vrednost, vendar se ta ne steka v žepe kapitalistov, temveč se deli takole:

1. V obliki davka na promet proizvodnje se del te presežne vrednosti steka v splošnodržavni proračun za kritje potreb zveznega upravnega aparata.

2. Ostalo je dobiček, ki se deli takole: 50% gre v zvezni proračun, ostanek pa se deli med okrajem in podjetjem. Na deležu podjetja, ki se deli dalje na sklad za prosto razpolago in plače iz dobička, so deležni neposredni proizvajalci v obliki presežnih plač. Tega pa seveda v kapitalizmu ni, ker kapitalist vso presežno vrednost, potem ko odvede davek, spravi v svoj žep.

Vprašajmo se sedaj: ali je naše podjetje rentabilno?

Kakšen je odnos med vloženimi sredstvi in presežno vrednostjo po letih našega obstoja:

Leto	Prodajna cena	Proizvodna cena	M	P	Presežna vrednost	Procent	
						presež. vred.	rentabil.
1953	155.319	127.980	132.749	22.570	27.339	121 %	17 %
1954	447.541	341.500	379.402	68.139	106.041	165 %	24 %
1955	571.409	455.153	498.153	73.246	116.118	158 %	20 %
1956	573.567	428.268	489.567	84.000	145.299	173 %	25 %

Podatki za leto 1956 so po ocenitvi na podlagi desetmesečne proizvodnje, kot postavka »P« so vmesne plače, socialno zavarovanje in stanovanjski prispevek, ki se prvič pojavi šele leta 1956. Kot presežna vrednost je vnešen dobiček in prometni davek.

Pripomniti je treba, da prodajna cena ne predstavlja tudi vloženih sredstev, temveč le bruto proizvodnjo dotičnega leta. Praviloma bi morali upoštevati vsoto osnovnih sredstev in kreditov za obratna sredstva, ker bi tedaj dobili nekoliko dru-

gačne procente rentabilnosti, medtem ko je odstotek presežne vrednosti točen le v toliko, če predpostavimo, da presežemo vrednost, da je le dobiček in davek na promet proizvodnje.

ZA ŠALO

Smrekov les prištevamo k mehkim iglavcem. Kdaj pa je smekov les trd les?

Kadar na njem leži!

Še teh dvanajst . . .

I

S pecivom v prvem mescu smo pričeli,
že drugi dan se ga je ponujalo.
Na veselici komaj pol so ga prodali,
zato pri inventuri se srce nam je smejalo.

II

Ker stara to je že navada,
da februar vseh šem je mesec,
norčije jaz bi vse naštela rada,
pa kdo dejal bi: »Molči cepec!«

III

Uslužbenci so v marcu res garali
ko so sestavljali bilanco,
seveda so dobiček izkazali
povzročili veselo govoranco.

IV

Aprila naši mladi šli so na teren,
da bi vzdramili spet mladino.
Tako tovariši vam zdaj povem, da
gre pri nas še kar za silo.

V

Z mizarsko v maju šli smo na izlet,
veseli Trento in Predil smo obiskali,
precej močan bil plesni je zalet
in presenečeni so bili Idrijani.

VI

V juniju svoj god je mož obhajal,
»lafirat« sodobno je lepo,
še torte vonj sladko ga je obhajal
čeprav ni zaželeno to bilo.

VII

Napisali smo julija v karton,
ki nas spominja še na srečne dni.
Takrat so napeljali telefon,
da zdaj nam kar naprej brni.

VIII

In končno obiskal nas je avgust
ter zaklenili smo tovarno.
Z veselim srcem šli smo na dopust,
na morje, njive, drugi spet v kavarno.

IX

September slab dobiček je prinesel,
gasilce naše spravil je na led.
Celjski »jazz« preveč jim je odnesel
zato sedmine spet ne moreš štet.

X

Japonska delegacija prišla je k nam,
ko se desetič je obrnil koledar,
da res bili so zadovoljni, to priznam,
za marsikoga bil je to svečani dan.

XI

V novembru nič posebnega ni blo,
le pusti mesec mrtvih je za nas,
mračiti se začelo je nebo
in nas opomnilo na bližnji mraz.

XII

Še zadnji mesec zdaj zdrdram.
Želim vam srečno novo leto,
da vsak bi se ga fajn nabral
na KLI pa delali bi vneto.

Osa

Drobne novice

V decembru je bila z neko ameriško tvrdko podpisana pogodba za dobavo 60.000 ribiških stolčkov. Stolčke bomo dobavili v prvi polovici leta, t. j. 8—10.000 komadov mesečno.

*

Novi kombinirani stroj, ki ga je izdelala naša mehanična delavnica, bo precej skrajšal delovni čas pri produciranju W 55. S svojimi delovnimi operacijami bo nadomestil dosedanjo delo za tri delovna mesta.

*

Pričeli smo izdelovati avtomatsko stiskalnico za obešalnike. Ta je na pogon s kompresorjem in bo nadomestila sedanje ročno lepljenje. Računamo, da bo napravila najmanj še enkrat toliko kot ročna stiskalnica.

*

Sedaj konstruiramo nov brusilni stroj, ki bo polavtomatsko brusil krivine W 55. Nemci imajo tak stroj že dalj časa. Če se nam posreči, bo nadomestil 9 delavk, ki sedaj brusijo ročno. S temi pripravami in s še nekaterimi izboljšavami bomo dosegli, da

se bo število delovnih ur, ki jih potrebujemo sedaj za 100 komadov W 55, znižalo od sedanjih 11 ur na 6 ur. Tako bomo v izdelavi tega obešalnika dosegli svetovno povprečje.

*

Z nastopom zime so prišle težave z delavci, ki se vozijo s kolesi iz oddaljenih krajev, predvsem iz Rovt. Cena avtobusni vožnji iz Rovt je 3000 din, kar naši delavci ne zmorejo. Uprava podjetja je stopila v stik z dijaškim internatom, ki ima v bivši Ziherlovi hiši precej nezasedenih sob. Če bi dobili te sobe vsaj za tri zimske mesece, bi bil ta problem vsaj delno rešen.

*

Začeli smo glavno sezono v odkupu bukovine. Potrebujemo je 11.000 m³. Večji del te mase dobimo iz logaške okolice, ostalo pa z Dolenjske. Letos smo za poizkušnjo zaključili večjo količino bukovine v hrvaškem Zagorju. Kupili smo A in B kategorijo, ki ima mnogo večje izkoriščanje kakor pa slaba bukova hlodovina. Za odkup v prvih treh mesecih nam je Komunalna banka v Ljubljani odobrila 50 milijonov dinarjev kredita, tako da bomo lahko vse odkupljene količine plačali sproti.

Naši obrati občutijo čedalje večje pomanjkanje električne energije. To ni nič čudnega, če pomislimo, da neprestano montiramo nove motorje, ki jih imamo instaliranih že za preko 1000 kW, transformator pa je še vedno isti kot pred dvema letoma. Morali bomo čimprej kupiti nov transformator za 500 kW, ki bo dajal obratom več energije. Pojačati bomo morali tudi elektrovođe od transformatorja do mlina in od mlina do galanterije. Ta dela nas bodo stala okrog 3 milijone dinarjev.

*

V decembru smo dobili nov osebni avto znamke Mercedes. Zanj smo dali 2,175.000 din. Avto ima tako nizko nabavno ceno zato, ker ga je podjetje kupilo z lastnimi devizami. Če bi morali devize kupiti, bi nas avto stal 12 milijonov. Naš stari BMW avto pa bomo skušal prodati. Ocenjen je na 600.000 dinarjev.

*

Dobili smo novega mojstra — žensko. Po odhodu tovariša Verbiča iz montaže v prirezovalnico smo na njegovo mesto postavili tovarišico Debevc Marijo. Pripričani smo, da bo delo mojstra prav tako dobro opravljala kot moški. Sedaj imamo v tovarni dve mojstrici, so pa še vedno mesta, na katerih bi se lahko tudi ženske uveljavile kot mojstri. Moškim se seveda s tem ne dela krivica, saj je zaposlenih preko 400 deklet in žena.

*

Nova vratarnica je začela delati. Povzročila je prve dni dosti jeze in negodovanja. Sedaj smo se

pa že privadili na te nujne oblike tovarniške birokracije. Je to pač nujno potrebno zlo, ki čuva kolektivno lastnino, bdi nad pravočasnim prihajanjem na delo, kontrolira, da nepoklicani ne hodijo v obrate in seveda tudi, da kakšen prijatelj tuje lastnine ne odnaša stvari iz tovarne. Menda je naša velika tovarna bila edina, ki doslej ni imela vratarke službe.

*

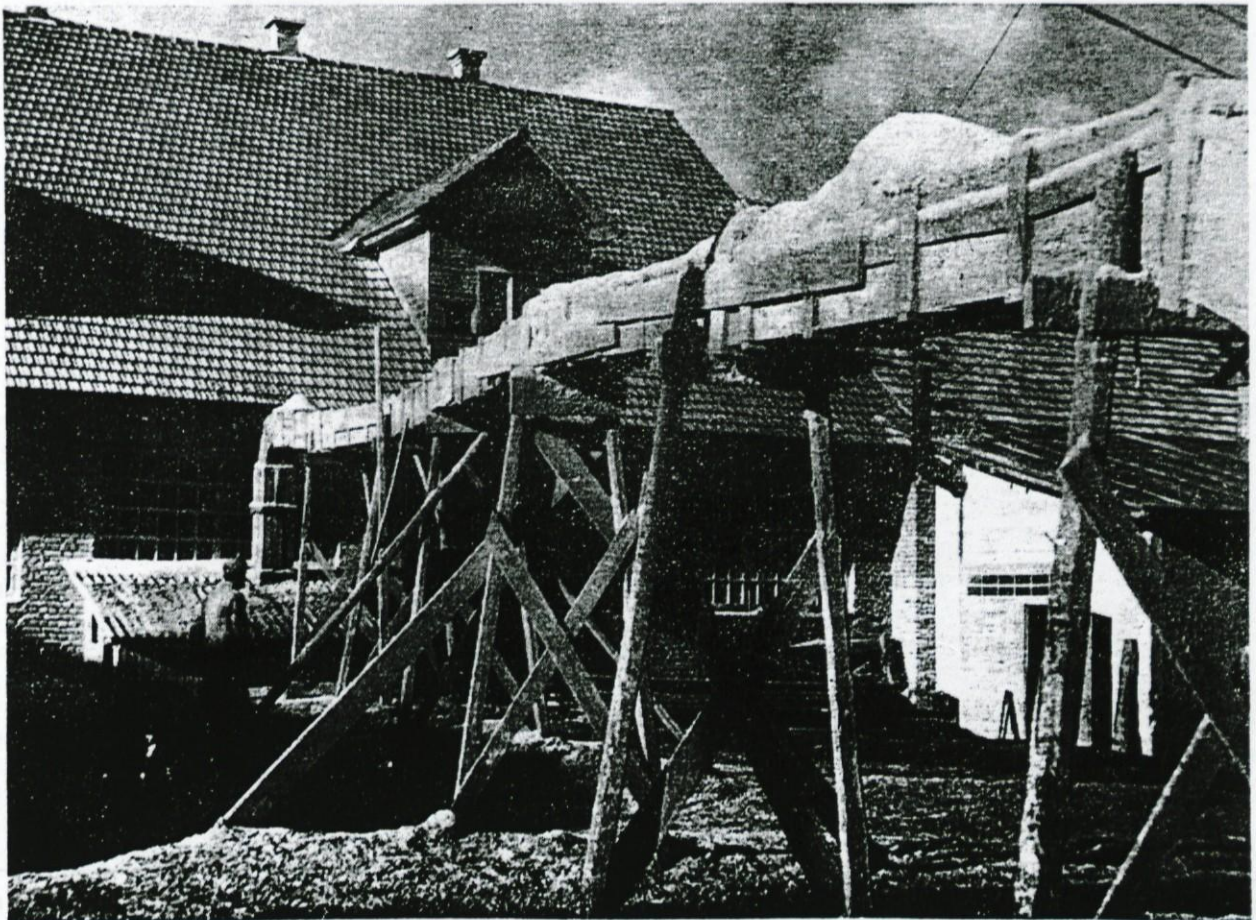
Uprava podjetja je v dogovoru s poklicnim godbenikom, ki sedaj poučuje glasbo na neki šoli, da bi nastopil z marcem pri nas službo v enem izmed knjigovodstvenih oddelkov. V prostem času bo organiziral godbo na pihala in vodil pevski zbor. Pri tako visokem številu mladih delavcev, med katerimi je brez dvoma precej nadarjenih za glasbo, je res sramota, da leže na vasi instrumenti godbe na pihala, ki jih nihče ne uporablja.

*

Delavski svet je končno dobil prostor za svoje seje. Doslej so naše organizacije imele sestanke v tovarni ali v majhnih upravnih pisarnah. Podaljšek pisarne, ki ga je dogradil mojster Viktor, nudi dve veliki sobi, od katerih bo ena za seje, druga pa za pisarno našega tehničnega oddelka.

*

Vodja režijske grupe, Petkovšek Jože, je s svojimi sodelavci začel podirati hrib pri pisarni. Morali bodo odkopati 2300 m³ kamena, grič za barako režijske grupe, ki ima tudi okrog 1500 m³, in zasuti

Stari ekshaustorji so zamenjani z novimi

dolino med obema gričema, ki bo požrla kakih 4000 m³ materiala. Do konca marca moramo na tem terenu dobiti skladišni prostor, na katerem bo prostora za 1200 m³ bukovih desk za žago.

*

Šest hektarov meri zemljišče, na katerem stoje naši tovarniški objekti. Zemljišče je vse iz dolin in hribčkov, ki so se počasi spreminjali v ravnino, seveda s trdim delom naših ljudi. Kljub ogromnemu delu, ki smo ga imeli in ga imamo še s planiranjem, pa imamo prijetno zavest, da nismo uničili niti pedi plodne zemlje, ki bi jo sicer uničili, če bi gradili tovarno na logaškem polju.

*

Koliko izdelkov pa bomo izvozili v prihodnjem letu? Če nam bo šlo vse po sreči, približno za 600.000 dolarjev.

Še teh devet...

Po dolgem se času spet enkrat oglašam, ter prvo zdaj našo tiskarno vprašam. Če bodo kaj prej kot čez mesecev pet, natisnili v »cajtng« mojih devet...?

V poltirni se sliši, da ni vse v redu, ker Mici prehitra v svojem je delu. Spet druga baje pa premalo nardi, zato si od prve komade deli.

Tekoči naš trak je velika novost a par nagrajencev še večja bridkost. Še prej ko so v žep jim prispele nagrade, po zvočniku ble razglašene so pare.

V dunajski cirkus prav vse je hitelo, panoptikum slavni je videt želelo. Prav temno skrivnostni nazaj so prišli, kaj videli tam so? — vse tajnost drži.

Velike so stave k nam v modo prišle, še mize brez njih niso »fertih« bile. Zdaj trditi ene stvari več ne smeš, kdaj jurja znebiš se, še skoraj ne veš.

Spotaknem naj se še ob našo vratarno, ki v kratkem dobila bo zlato kolajno. Bo dr. N. prav resno stališče zavzel, ko v cekarje nam bo »vezitirat« začel.

Se ura v Logatcu jim je zataknila, in zadnjič kar dva sta nam sonca svetila. »Štednja« — v adakta prišla je mogoče, če prav nas to stane — kar koli že hoče.

Še grajsko mladino naj zdajle pozdravim, v spominu pa njihno kulturo ohranim. S hitrim korakom tam mimo hitim, da z okna par krepkih opazk ne dobim.

Za enkrat bodite pozdravljeni vsi, ki ste in ki boste v novice prišli. Saj pesmice pisala več bi nikdar, a kaj ko pa vleče me ta honorar.

Osa